

NUKLEÁRIS ENERGIA

A jelenleg előállított nukleáris energiát az atommaghasadás folyamatával szabadítják fel, amely során uránium segítségével hasított atomokból szabadul fel az energia. Az atomenergia a fosszilis tüzelőanyagok alacsony szén-dioxid-kibocsátású alternatívájának számít, és 28-ból 14 EU-tagállam esetében az energiaszerkezet meghatározó eleme, és az EU-ban termelt energia közel 30%-át teszi ki. Az 1986. évi csernobili katasztrófa és a 2011. évi fukusimai (Japán) nukleáris katasztrófa óta az atomenergia megítélése rendkívül ellentmondásos. Az is fokozta a nukleáris energia Európán belüli elhagyása érdekében gyakorolt nyomást, hogy Németország atomerőműveinek 2020-ig tartó fokozatos bezárása mellett döntött, Belgiumban pedig leállítottak két reaktort, miután repedéseket fedeztek fel a reaktortartályokban. Ugyanakkor a tagállamok döntenek arról, hogy a nukleáris energia része legyen-e energiaszerkezetüknek vagy nem, az uniós jogalkotás célja az atomerőművek biztonsági normáinak javítása, valamint a nukleáris hulladék biztonságos kezelésének és ártalmatlanításának biztosítása.

JOGALAP

Az Európai Atomenergia-közösség (EAK) vagy Euratom létrehozásáról szóló szerződés (Euratom-Szerződés), különösen annak 40–52. cikke (beruházás, közös vállalkozások és ellátás) és 92–99. cikke (az atomenergia közös piaca).

CÉLKITŰZÉSEK

Az 1950-es években általános hagyományosenergia-hiány felszámolása érdekében a hat alapító állam úgy tekintett az atomenergiára, mint az energiafüggetlenség elérésének eszközére. Mivel az atomenergiába való beruházás költségeit az egyes tagállamok nem tudták egymaguk vállalni, az alapító államok egységbe tömörültek, létrehozva ezzel az Európai Atomenergia-közösséget. Az Euratom-Szerződés általános célkitűzése, hogy hozzájáruljon az európai atomenergia-ipari ágazatok kialakulásához és fejlődéséhez annak érdekében, hogy valamennyi tagállamnak előnyére válhasson az atomenergia-ipar fejlődése, és hogy biztosítva legyen az ellátás biztonsága. A Szerződés ugyanakkor szigorú biztonsági előírásokat szavatol a lakosság számára, és megakadályozza, hogy az elsősorban polgári felhasználásra szánt nukleáris anyagokat katonai felhasználásra irányítsák át. Az Euratom hatásköre a nukleáris energia polgári célú felhasználására korlátozódik. A hatályos jogszabályok célja a magas szintű biztonsági normák megóvása.

EREDMÉNYEK

A. Nukleáris biztonság

Nukleáris biztonság a nukleáris létesítmények biztonságos üzemeltetésével foglalkozik, amelyet kiegészít a sugárvédelem és a radioaktív hulladékok kezelése. Az EU a legmagasabb szintű biztonsági előírásokat támogatja valamennyi polgári nukleáris tevékenység tekintetében, beleértve a villamosenergia-termelést, a kutatást és az orvosi felhasználást. A tagállamok kötelesek nemzeti keretet kialakítani a nukleáris biztonsági követelmények, az atomerőművek engedélyezése, a nukleáris biztonsági felügyelet és a végrehajtás vonatkozásában.

A fukusimai nukleáris balesetet követően a Bizottság valamennyi uniós atomerőmű tekintetében átfogó kockázati és biztonsági értékelést végzett annak értékelése céljából, hogy a nukleáris létesítmények milyen biztonsági és szilárdsági jellemzőkkel bírnak rendkívüli természeti események esetén. A Bizottság általánosságban pozitívan értékelte a jelenlegi európai biztonsági normákat, ám hangsúlyozta, hogy további fejlesztésekre van szükség annak érdekében, hogy valamennyi tagállam azonos szintre jusson, és hogy mindenütt utolérjük a legjobb nemzetközi gyakorlatokat ([COM\(2012\) 0571](#)). A nukleáris létesítményekre vonatkozó uniós szintű biztonsági szabályokat ezért 2014-ben frissítették (2014/87/Euratom irányelv). 2015 februárjában a Bizottság azt javasolta, hogy az Euratom-Szerződés 41. és 44. cikke szerinti tájékoztatási követelményeket felül kell vizsgálni annak érdekében, hogy összehangolják őket az új szakpolitikai fejleményekkel. Ezenkívül a bejelentési követelményeknek egyértelműbbnek kell lenniük a befektetők számára, és magát a bejelentési folyamatot is hatékonyabbá kell tenni. A Bizottság az energiaunió legfrissebb ütemtervében bejelentette, hogy a terveket 2018-ban teszik közzé ([COM\(2017\) 0688](#)).

1. Sugárvédelem

Az ionizáló sugárzásnak való kitettség jelentősen veszélyezteti az emberi egészséget (a lakosság és az egészségügyi, ipari és nukleáris ágazatokban dolgozók egészségét egyaránt) és a környezetet is. A tudományos fejlődés figyelembevételével, a jogi következetesség javítása, valamint a természetes sugárforrásokkal és a környezet védelmével kapcsolatos kérdések kezelése érdekében a sugárvédelem területén frissítették és egyszerűsítették az uniós jogszabályokat. A 2013. december 5-i 2013/59/Euratom tanácsi irányelv^[1] alapvető biztonsági előírásokat állapított meg a sugárzásnak való kitettségből származó veszélyekkel szembeni védelem tekintetében. A javaslat öt irányelv helyébe lép, ezzel is egyszerűsítve az európai jogi szabályozást, és kötelező érvényű előírásokat vezet be a beltéri radon elleni védelemmel, az építőanyagok használatával, valamint a nukleáris létesítményekből kibocsátott radioaktív folyadékok és gázok környezeti hatásvizsgálatával kapcsolatosan. Egy külön irányelv (a 2013. október 22-i 2013/51/Euratom irányelv^[2]) az emberi fogyasztásra szánt vízben található radioaktív anyagok ellenőrzésére összpontosít.

[1]HL L 13., 2014.1.17., 1. o.

[2]HL L 296., 2013.11.7., 12. o.

Számos rendelet foglalkozik a csernobili atomerőműben történt balesetet követően a harmadik országokból származó mezőgazdasági termékek behozatalára irányadó feltételek meghatározásával (az 1048/2009/EK rendelettel meghosszabbított 733/2008/EK rendelet, az 1635/2006/EK és 1609/2000/EK rendelet). Az (Euratom) 2016/52 rendelet megállapítja a nukleáris baleset vagy egyéb radiológiai veszélyhelyzet következtében az élelmiszereket és a takarmányokat érő radioaktív szennyeződés legmagasabb megengedett értékeit.

2. Radioaktív anyagok és hulladékok szállítása

Az 1993. június 8-i 1493/93/Euratom tanácsi rendelet közösségi rendszert vezetett be a radioaktív anyagok tagállamok közötti szállításának bejelentésére annak biztosítása érdekében, hogy az illetékes hatóságok ugyanolyan szintű tájékoztatást kapjanak a sugárvédelmi ellenőrzésről, mint 1993 előtt, amikor még volt határellenőrzés.

Az EU-ban 1992-ben vezették be a radioaktív hulladék szállítására vonatkozó előzetes engedélyezési rendszert, amelyet 2006-ban jelentős mértékben módosítottak. A radioaktív hulladékok és a kiégett fűtőelemek szállításának felügyeletéről és ellenőrzéséről szóló, 2006. november 20-i 2006/117/Euratom tanácsi irányelv célja a lakosság ilyen szállítmányokkal szembeni megfelelő védelmének biztosítása. Az irányelv számos olyan szigorú kritériumot, meghatározást és eljárást állapít meg és sorol fel, amelyet a radioaktív hulladék és a kiégett tüzelőanyag szállításánál, a Közösségen belüli és kívüli szállítás vonatkozásában kell alkalmazni.

3. Hulladékgazdálkodás

Az EU-n belüli hulladékkezelés uniós jogi kerete 2011-ben jött létre a kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok kezeléséről szóló 2011/70/Euratom tanácsi irányelv elfogadásával. Ez előírja a végleges atomtemetők építésével és kezelésével kapcsolatos nemzeti programok szoros nyomon követését, valamint jogilag kötelező biztonsági normákat tartalmaz. A tagállamok 2015-ben nyújtották be a nemzeti reformprogramok megvalósításáról szóló első jelentésüket.

B. A nukleáris anyagokra vonatkozó biztosítéki intézkedések

Az évek során több rendelet elfogadására és módosítására is sor került olyan biztosítékok rendszerének kialakítása érdekében, amelyek garantálják, hogy a nukleáris anyagokat csak a felhasználóik által bejelentett célokra, a nemzetközi kötelezettségek betartásával alkalmazzák, ilyen többek között a 302/2005/Euratom bizottsági rendelet. A biztosítékok rendszere a teljes nukleárisüzemanyag-ciklusra kiterjed: a nukleáris anyagoknak a tagállamokban történő kinyerésétől – vagy harmadik országokból való behozataluktól – kezdve az EU-n kívülre való kivitelükig. A Bizottság felelős az EU-n belüli polgári célú nukleáris felszerelések ellenőrzéséért.

C. Nukleáris kutatási és képzési tevékenységek, tájékoztatás

Az európai nukleáris kutatásokat többéves keretprogramok révén finanszírozzák. Az Euratom nukleáris kutatási és képzési tevékenységekre vonatkozó programja kiegészíti, mégis elkülönül a „Horizont 2020” uniós kutatási és innovációs keretprogramtól. A 2014–2018-as időszakban 1 608 millió EUR összeget különítettek el az Euratom programjára, amely három egyedi program között oszlik meg: az egyik a fúziós energia kutatásával (728 millió EUR), a másik a nukleáris hasadással

és a sugárzásvédelemmel (315 millió EUR) kapcsolatos közvetett fellépéseket, a harmadik pedig a Bizottság Közös Kutatóközpontjának (JRC) közvetlen fellépéseit (559 millió EUR) fedezi. A nukleáris hasadási energia kapcsán 2007-ben jött létre a Fenntartható Nukleáris Energia Technológiai Platform azzal a céllal, hogy jobban lehessen koordinálni a kutatást és a fejlesztést, valamint a demonstrációt és a telepítést. A fúziós energia terén az EU alapító tagja és fő pénzügyi partnere az ITER-nek, ami egy nemzetközi nukleáris fúziós kutatási és tervezési projekt, amely jelenleg is építi a világ legnagyobb fúziós kísérleti reaktorát a franciaországi Cadarache-ban. A fúzió területével kapcsolatos tudományos kutatás és az e területen tett technológiai előrehaladás előmozdítása érdekében létrejött a Fúziósenergia-fejlesztési és ITER Európai Közös Vállalkozás (2007/198/Euratom tanácsi határozat). Ennek tagjai a Bizottság által képviselt Euratom, az EU tagállamai, valamint egyes harmadik országok, amelyek együttműködési megállapodást kötöttek az Euratommal.

A 2014/87/Euratom tanácsi irányelv meghatározza az átláthatósággal, valamint a munkavállalók és a lakosság számára a nukleáris létesítmények nukleáris biztonságáról rendelkezésre álló információkkal kapcsolatos feltételeket.

AZ EURÓPAI PARLAMENT SZEREPE

Az Euratom-Szerződés értelmében a Parlament korlátozott szerepet játszik a döntéshozatali folyamatban, hiszen csak konzultációs jogkörrel rendelkezik és véleménye nem kötelező erejű. Ennek ellenére, a témával kapcsolatos állásfoglalásaiban következetesen hangsúlyozta, hogy egyértelműbbé kellene tenni a felelősség uniós intézmények és tagállamok közötti megoszlását, valamint hogy a nukleáris létesítmények számos tekintetében meg kell erősíteni a közös uniós keretet, továbbá aláhúzta a biztonsági és környezetvédelmi előírások szigorításának fontosságát. 2011. júliusi, az „energiainfrastruktúra-prioritások 2020-ig és azt követően” című állásfoglalásában^[3] az Európai Parlament határozottan támogatta a Bizottság azon döntését, hogy stresszteszteket vezet be az európai atomerőművek számára. A 2013 márciusi plenáris ülésen kiegészítő állásfoglalást fogadott el, amelyben hangsúlyozta a Bizottság által 2012-ben végrehajtott stressztesztek korlátait, valamint kérte, hogy a jövőbeni stressztesztek tartalmazzanak további kritériumokat, nevezetesen az anyaghibák, az emberi mulasztások és a reaktortartályok szivárgása vonatkozásában. A Parlament szorgalmazta a fokozott biztonsági fejlesztések teljes körű végrehajtását^[4].

A kiégett fűtőelemek és a radioaktív hulladékok kezeléséről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslattal kapcsolatos, 2011. júniusi, első olvasatban elfogadott álláspontjában^[5] az Európai Parlament támogatta a Bizottság javaslatát, amelyben teljes körűen meg akarta tiltani a radioaktív hulladék exportját, miközben a Tanács a rendkívül szigorú feltételek melletti engedélyezés mellett foglalt állást. A Parlament kérte annak pontosabb megfogalmazását is, hogy az irányelv a környezet védelmére vonatkozik, továbbá sürgette, hogy megfelelő rendelkezések biztosítsák a lakosság

[3]HL C 33. E, 2013.2.5., 46. o.

[4]HL C 36., 2016.1.29., 76. o.

[5]HL C 390. E, 2012.12.18., 147. o.

hulladékkezeléssel kapcsolatos tájékoztatását és a vonatkozó döntésekbe való bevonását.

Az emberi fogyasztásra szánt vízben található radioaktív anyagokkal szembeni védelemről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslattal kapcsolatos, 2013. márciusi, első olvasatban elfogadott álláspontjában^[6] a Parlament kérte a jogalap megváltoztatását (az Euratom-Szerződés 31. cikke helyett az EUMSZ 168. cikke), valamint ennek következtében a rendes jogalkotási eljárás alkalmazását. A Parlament további rendelkezéseket javasolt a fogyasztók alaposabb tájékoztatását, a vízminőség véletlenszerű ellenőrzését, valamint a természetes sugárzási szintek és az emberi tevékenységekből eredő sugárszennyezés közötti különbségtételt illetően. Ezenkívül tisztázta a tagállamok és a Bizottság feladatait is.

Az ionizáló sugárzás miatti sugárterhelésből származó veszélyekkel szembeni védelmet szolgáló alapvető biztonsági előírásokat naprakésszé tételéről szóló tanácsi irányelvre irányuló javaslattal kapcsolatos, 2013. októberi, első olvasatban elfogadott álláspontjában^[7] a Parlament kérte a jogalap megváltoztatását az Euratom-Szerződésről az EUMSZ-re. Kiterjesztette az irányelv hatályát valamennyi tervezett, meglévő, véletlenszerű vagy vészhelyzeti sugárterhelésre, megszigorította a megengedett sugárterhelési dózisos határértékeit, illetve fokozta a szankciókat és a kártérítés mértékét. Javította továbbá a lakosság tájékoztatását szolgáló rendszert.

A nukleáris létesítmények nukleáris biztonsági közösségi keretrendszerének létrehozásáról szóló 2009/71/Euratom irányelv módosításáról szóló 2014/87/Euratom irányelvvvel kapcsolatos első olvasatban elfogadott álláspontjában a Parlament felhívta a tagállamokat, hogy folytassanak átláthatóbb kommunikációt a nukleáris létesítmények biztonságával és a kapcsolódó kockázatokkal kapcsolatban. A Parlament azt is javasolta, hogy a szakértői vizsgálatokat tíz helyett nyolc évente végezzék el, és hogy a Parlamentet tájékoztatni kell az eredményekről, a kapcsolódó intézkedésekről és a tervekről. Ezeket a rendelkezéseket a Tanács nem foglalta bele a 2014/87/Euratom irányelv végleges szövegébe.

Frédéric Gouardères
05/2019

[6]HL C 36., 2016.1.29., 195. o.
[7]HL C 208., 2016.6.10., 697. o.

